

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
У ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
З ОБ'ЄКТАМИ ПРИРОДИ (ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)**

У контексті проведення НДР з підтеми «Формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи» завершено констатувальний етап дослідження, метою якого було з'ясувати реальний стан проявів соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи та отримати данні для створення методики формувального етапу експерименту. Методика констатувального етапу дослідження включала також напрямки роботи з педагогами. Достовірність і об'єктивність результатів вивченого напрямку забезпечило використання різноманітних взаємодоповнюючих методів, зокрема педагогічного спостереження за роботою вихователів у різних видах діяльності; аналізу планів освітньої роботи вихователів у ДНЗ; індивідуальних бесід; анкетування; колективних бесід з педагогами. Дозволимо зупинитись на деяких аспектах означеного напрямку.

Зокрема, аналіз анкет засвідчив, що вихователі загалом усвідомлюють зміст понять, однак у недостатній мірі використовують сучасне наукове бачення соціально-доцільної поведінки та предметно-перетворювальної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Водночас не поєднують дії, ставлення, вчинки дітей, як прояв соціально-доцільної поведінки. Усвідомлення понять педагогами залишаються на рівні знань методики ознайомлення дітей з природою та праці дітей в природі як класичних у галузі дошкільної освіти. Важливо відмітити, що

відповіді вихователів не відображають у заявленій соціально-доцільній поведінці ставлення дитини до дитини, дитини до об'єктів природи, як прояву вчинку, а залишають її на рівні дії, результатом якої є взаємодія з об'єктами природи або праця у природі. Варто зупинитись на орієнтації педагогів у внутрішніх особливостях соціально-доцільної поведінки у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи, які зумовлені потребами, інтересами, мотивами, власним досвідом дітей, при врахуванні емоційно-позитивної налаштованості та емпатії старших дошкільників до однолітків та об'єктів природи. До потреб педагога віднесли потребу у пізнанні – 3 особи, розумінні – 1 особа, дії – 1 особа; до інтересів виокремили: пізнання – 25% вихователів, різносторонні, індивідуальні – 3 особи; до мотивів віднесли збереження природи – 25% педагогів, набути досвід – 1 особа, зацікавлення нестандартними видами діяльності – 25% вихователів; 100% педагогів вважають власний досвід дитини спонукою до соціально-доцільної поведінки, що засвідчує присутність уявлень у вихователів про потреби, інтереси, мотиви, власний досвід дітей.

Проведені спостереження щодо наявності особистих проявів соціально-доцільної поведінки у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи у педагогів-практиків дозволяють констатувати, що 25% педагогів здійснюють предметно-перетворювальну діяльність з об'єктами природи у вигляді праці у природі (висадження цибулин квітів під зиму, кімнатних рослин у воду або ґрунт та ін.). Зазначимо, що дії вихователів у першому випадку супроводжуються поясненням без наголошення на покроковому виконанні дії; у другому випадку з наголошенням на кожному із кроків висадки цибулин, але без акцентування уваги на ставленні дітей до однолітків. Данні процеси не супроводжуються залучення дітей до співпраці у парах або трійках, що не дозволяє прослідкувати дії дітей та їх ставлення під час такої діяльності. 50% педагогів здійснюють дії догляду за кімнатними рослинами у вигляді поливання, підпушування землі у горщиках, 50% не дозволяють дітям долучатися до дій з рослинами, 50% здійснюють догляд за рослинами самі, 75% педагогів залучають до догляду тільки певних дітей довготривалий час, що зменшує шанси інших

дітей взагалі долучитися до процесу догляду за кімнатними рослинами. Проявів соціально-доцільної поведінки самих педагогів у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи, як прикладів значущої для старшого дошкільника дорослої людини та як джерела наповнення його досвіду соціально-доцільної поведінки та предметно-перетворювальної діяльності у процесі довготривалих спостережень не зафіксовано.

Також було вивчено та проаналізовано педагогічну документацію, що дозволило виявити позитивне та негативне в роботі педагогів. Встановлено, що освітній процес в експериментальних ДНЗ зорієнтовано на пізнавальний розвиток дітей і основний обсяг знань про об'єкти природи, соціальні та моральні норми діти отримують у межах програми «Дитина» (2015), зокрема під час інтегрованих занять, дидактичних ігор, читання та обговорення літературних творів, бесід. Як засвідчив аналіз планів, у розряд найбільш цінних форм та видів діяльності віднесено спостереження за об'єктами природи, змінами у природі, дослідницько-пошукова діяльність, частково присутня дослідна робота, що відповідає програмовим вимогам. Тематика та зміст завдань інтегрованих занять, у яких присутній компонент соціалізації у рамках БКДО (2012), не відображають процесу формування соціально-доцільної поведінки під час предметно-перетворювальної діяльності з об'єктами природи у старших дошкільників; використання зазначених понять педагогами відсутнє. У цілому, якісний аналіз документації педагогів та бесіди з ними підтвердили результати анкетування і дозволили попередньо резюмувати відсутність систематичної та планомірної педагогічної роботи зі стимулювання зазначеного процесу, що вмотивовує до створення методики формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи.

Література

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 1. – Чернівці : Букрек. 2015. – С. 514 – 552.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Выготский; под. ред. В. В. Давыдова. – М.: АСТ : Астрель: Люкс, 2005. – 671, [1] с.
3. Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: колективна монографія / за науковою редакцією професора Л. О. Калмикової, професора Г. О. Хомич. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 472 с.
4. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві: теоретичні аспекти та методичний супровід : Монографія / І. П. Рогальська-Яблонська, Л. П. Карнаух, Н. В. Рогальська, С. І. Семчук; Науковий редактор І. П. Рогальська-Яблонська. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. – 335 с.
5. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. – Вінниця : Планер, 2009. – 542 с.